

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

13.03 МР. 1718 «С» 2020.11.09. 011 ПЗ

СРЕМЕЙЧУКА ПЕТРА СТЕПАНОВИЧА

2021 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Факультет землевпорядкування

УДК 332.2:349.4

ПОГОДЖЕНО
Декан факультету
землевпорядкування
_____ Євсюков Т.О.

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО
ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри
землевпорядного
проектування

«_» _____ 2021 р.

_____ Мартин А.Г.

«_» _____ 2021 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Удосконалення землевпорядного забезпечення вирішення
земельних спорів»

Спеціальність – 193 «Геодезія та землеустрій»

Освітня програма Геодезія та землеустрій

Магістерська програма – Землеустрій та кадастр

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Гарант освітньої програми

д.е.н., проф.

_____ Мартин А.Г.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

д.е.н., проф.

_____ Мартин А.Г.

Виконав

_____ Єрмейчук П.С.

КИЇВ – 2021

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Факультет землевпорядкування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
землевпорядного проектування
д.е.н., проф. Мартин А.Г.

« _____ » _____ 2020 року

ЗАВДАННЯ
ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТУ

Єрмейчуку Петру Степановичу

Спеціальність – 193 «Геодезія та землеустрій»

Освітня програма Геодезія та землеустрій

Магістерська програма – Землеустрій та кадастр

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Тема магістерської кваліфікаційної роботи: «Удосконалення
землевпорядного забезпечення вирішення земельних спорів», затверджена
наказом ректора НУБіП України від 9 листопада 2020р. № 1718 «С».

Термін подання студентом завершеної роботи на кафедру
2021.11.15.

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: Земельно-
кадастрова інформація про існуючий стан використання земель та кількість
і різновидність земельних спорів в Україні, нормативно-правова база

України щодо землевпорядного забезпечення вирішення земельних спорів,
інші літературні джерела по даній проблематиці.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Нормативно-правове забезпечення вирішення земельних спорів;
2. Оцінка процедури вирішення земельних спорів;
3. Обґрунтування елементів удосконалення землевпорядного забезпечення вирішення земельних спорів.

Дата видачі завдання 10 листопада 2020 року.

Керівник магістерської

кваліфікаційної роботи

Мартин А.Г.

Завдання прийняв до виконання

Сремейчук

П.С.

РЕФЕРАТ

Магістерська кваліфікаційна робота присвячена комплексному науковому розробленню правових засад вирішення спорів про межі земельних ділянок шляхом з'ясування теоретичних положень щодо юридичної природи означеного виду спорів, а також встановленню основних тенденцій розвитку й сучасного стану правового регулювання відносин у зазначеній сфері, виявленню проблем, що виникають при регламентації відповідних земельних відносин, і виробленню конкретних пропозицій стосовно їх розв'язання.

У першому розділі «Нормативно-правове забезпечення вирішення земельних спорів» проаналізовано відповідні літературні джерела щодо нормативно-правового забезпечення вирішення земельних спорів, а також виокремлені методологічні засади, самі способи вирішення земельних спорів, зокрема, позасудовий та судовий.

Здійснено історико-правовий аналіз еволюції законодавства щодо вирішення межових спорів. Особлива увага приділена правовій природі та за допомогою виконання землевпорядних робіт при вирішенні земельних спорів.

У другому розділі «Оцінка процедури вирішення земельних спорів» досліджено, на реальних судових і позасудових рішеннях види земельних спорів, зокрема, з'ясовано особливості й określено причини спорів щодо окремих випадків вирішення земельних спорів. Враховуючи оцінку властивих ознак та специфіки досліджуваних спорів стосовно меж земельних ділянок пропонується їх класифікація за різними критеріями.

У третьому розділі «Обґрунтування елементів удосконалення землевпорядного забезпечення вирішення земельних спорів», обґрунтовано перспективні напрями удосконалення землевпорядного забезпечення вирішення земельних спорів та подано ефективність елементів удосконалення землевпорядного забезпечення вирішення земельних спорів, зокрема: на основі аналізу практики вирішення земельних спорів

встановлені відповідні співвідношення судового й позасудового способів (порядків) їх вирішення, проаналізовані переваги і недоліки кожного з них.

Обґрунтовано головні ознаки, що характеризують саме земельні спори й стосуються саме меж земельних ділянок, а також, що межові спори

є одним із різновидів земельних спорів у цілому та виникають між суб'єктами земельно-межових відносин щодо земель в межах території

нашої країни, даної земельної ділянки чи її частини чи прав на них, а також той елемент, що учасниками таких спорів можуть бути суб'єкти земельно-

правових відносин: громадяни, юридичні особи, територіальні громади,

держава, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, іноземні держави тощо.

Ключові слова: земельна ділянка, землеустрій, межі земельної ділянки, земельні спори, спір щодо меж земельної ділянки, судові рішення,

правові засади, землевпорядні дії.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ I НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ.....	13
1.1. Нормативно-правові засади забезпечення вирішення земельних спорів в Україні.....	13
1.2. Методологічні засади вирішення земельних спорів.....	17
Висновки до розділу I.....	28
РОЗДІЛ II ОЦІНКА ПРОЦЕДУРИ ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ.....	29
2.1. Аналіз сучасного стану вирішення земельних спорів.....	29
2.2. Обґрунтування методів та процедури вирішення земельних спорів.....	37
Висновки до розділу II.....	42
РОЗДІЛ III ОБґРУНТУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗЕМЛЕВПОРЯДНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ.....	43
3.1. Обґрунтування перспективних напрямів удосконалення землевпорядного забезпечення вирішення земельних спорів.....	43
3.2. Ефективність елементів удосконалення землевпорядного забезпечення вирішення земельних спорів.....	47
Висновки до розділу III.....	50
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	61

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

ЗК України – Земельний Кодекс України
ЗУ – Закон України

КГС ВС – Касаційний господарський суд Верховного суду України

ТОВ – Товариство з обмеженою відповідальністю

ГПК – Господарський процесуальний Кодекс
ЦК – Цивільний Кодекс України

Держгеокадастру – Державна служба України з питань геодезії,
картографії та кадастру

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВСТУП

Актуальність питань щодо вирішення земельних спорів, а особливо про межі земельних ділянок, що спричинено великою кількістю різних чинників. На сучасному етапі розвитку земельних відносин в Україні склалася ситуація, коли землю як об'єкт нерухомості та права власності включено до цивільного обігу. Варто зауважити, що разом із тим не всі земельні ділянки характеризуються визначеністю своїх меж та, на жаль, не всі земельні ділянки зареєстровані в Державному земельному кадастрі, а у результаті такої ситуації вони дуже часто мають лише фактичні межі, а юридичні, які мали б бути встановлені згідно з вимогами чинного законодавства, як правило, відсутні. Миж тим, досліджувана ситуація може призводити до серйозних наслідків, зокрема, це тісно зв'язано з порушенням меж таких земельних ділянок, а відтак – у цілому порушення прав на землю.

Варто зазначити, що також недостатньо врегульованими є питання щодо зміни меж адміністративно-територіальних одиниць, а також те, що при всій спроможності практики розв'язання межових спорів у нашому законодавстві бракує єдиного встановленого підходу до їх вирішення даних земельних спорів.

Теоретичними аспектами магістерської кваліфікаційної роботи стали наукові праці таких вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема: Аксеньюк Г.О., Арсенюк А.О., Боголюбов С.О., Бондар Л.О., Вовк Ю.О., Гетьман А.П., Єрмоленко В.М., Єрофєєв Б.В., Іконицька І.О., Каракаш І.І., Коваленко Т.О., Ковальський Д. В., Ковальчук Т.Т., Краснова М.В., Краснов М.І., Кулинич П.Ф., Лейба Л.В., Мірошніченко А.М., Пащенко О.М., Семчик В.І., Титова Н.І., Шемшученко Ю.С., Шульга М.В. та ін.

Правовими питаннями вирішення земельних спорів у сфері землеустрою займалися такі фахівці, як: Мартин А.Г., Дорош О.С., Ісаченко Н.В., Лоїк Г.К., Осипчук С.О., Ступень М.Г., Третяк А.М., Яргіна З.М. та ін.

Актуальність магістерського дослідження багатогранності інституту вирішення земельних спорів про межі земельних ділянок спричинена науковими пошуками напрямів вдосконалення законодавства і методичній частині, а також необхідністю детального вивчення та обґрунтування юридичної природи й особливостей виду земельних спорів щодо меж земельних ділянок.

Метою магістерської кваліфікаційної роботи є обґрунтування удосконалення землевпорядного забезпечення вирішення земельних спорів.

Втілення поставленої мети магістерської кваліфікаційної роботи вплинула на постановку відповідних завдань, зокрема:

- Опрацювати теоретичні, методологічні та деякі практичні засади вирішення земельних спорів;

- Здійснити аналіз та дослідити сучасні проблеми, що виникають при вирішенні земельних спорів, особливо межових;

- Проаналізувати важливість способів вирішення земельних спорів (позасудових та судових);

- Встановити переваги та недоліки способів вирішення межових спорів;

- Запропонувати й обґрунтувати елементи удосконалення землевпорядного забезпечення вирішення земельних спорів.

Об'єктом дослідження у магістерській кваліфікаційній роботі є процес обґрунтування удосконалення землевпорядного забезпечення вирішення земельних спорів.

Предметом дослідження у магістерській кваліфікаційній роботі є теоретико-методологічні засади та практичні механізми удосконалення землевпорядного забезпечення вирішення земельних спорів

Методи дослідження. Вибір методів дослідження в магістерській кваліфікаційній роботі здійснювався на основі загально-теоретичного комплексного розуміння об'єктивних і суб'єктивних землевпорядних процесів вирішення земельних спорів.

Для вирішення завдань магістерської кваліфікаційної роботи застосовувалися різнобічні методи, зокрема, науково-монографічний (при огляді й опрацюванні різнобічних наукових публікацій з питань удосконалення землевпорядного забезпечення вирішення земельних спорів, аналізу сучасної процедури вирішення земельних спорів, нормативних документів щодо забезпечення вирішення земельних спорів, різних статистичних збірників, енциклопедій, актуальних періодичних видань тощо); історичний метод (при здійсненні аналізу соціальних і економічних чинників виникнення земельних спорів та їх вирішення); економічний аналіз (при здійсненні аналізу чинників впливу на формування земельних спорів та напрямів їх вирішення) та інші.

Інформаційну базу дослідження складають закони України, матеріали законодавчих і виконавчих органів України, нормативно-правові акти, методичні та статистичні матеріали щодо процедури вирішення земельних спорів, дані Держгеокадастру, періодичні літературні видання, вітчизняні та зарубіжні публікації з питань землевпорядного забезпечення вирішення земельних спорів, результати власних досліджень і спостережень, матеріали анкетного опитування щодо удосконалення землевпорядного забезпечення вирішення земельних спорів, інші літературні джерела з даної проблематики.

Елементи наукової новизни магістерської кваліфікаційної роботи: вперше у земельно-правовій сфері проведено удосконалення комплексної розробки елементів правових засад вирішення межових спорів, зокрема: обґрунтовано ознаки, що характерні земельним спорам та безпосередньо стосуються меж земельних ділянок, зокрема межові спори є одним із різновидів земельних спорів у цілому та виникають між суб'єктами земельно-межових відносин щодо земель в межах території нашої країни, даної земельної ділянки чи її частини чи прав на них, а також той елемент, що учасниками таких спорів можуть бути суб'єкти земельно-правових відносин: громадяни, юридичні особи, територіальні громади, держава,

органи державної влади, органи місцевого самоврядування, іноземні держави тощо.

Практичне значення одержаних результатів у магістерській кваліфікаційній роботі полягає в тому, що матеріали дослідження в магістерській кваліфікаційній роботі можуть бути використані у подальшому науковому опрацюванні загальнотеоретичних та практичних питань щодо земельного забезпечення вирішення земельних спорів.

Структура магістерської кваліфікаційної роботи визначається її метою та завданнями. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (65 найменування). Загальний обсяг роботи становить 65 сторінок.

РОЗДІЛ I

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ

1.1. Нормативно-правові засади забезпечення вирішення земельних спорів: історичні та сучасні

У процесі проведення наукового обґрунтування розвитку земельного законодавства, що спрямоване на врегулювання земельних відносин у цілому та на вирішення земельних межових спорів – процес сягає з часів виключної дії звичаю як єдиного джерела впорядкування зазначених відносин і триває до сьогодні.

Розглянемо деякі історичні передумови і аспекти виникнення та вирішення земельних спорів – в основному межових земельних спорів, зокрема, усі практично процеси еволюції законодавства в цілому, а головним чином земельного, завжди були спрямовані на врегулювання земельних відносин. Варто виділити процес вирішення земельних межових спорів, що започаткований ще з часів «звичай-закон» [1]. Динаміка розвитку земельного законодавства, на нашу думку, тісно пов'язана з такими головними історичними етапами [3]:

1) Перший етап: Доба Київської Русі (IX-XIII ст.), а саме: прийняття універсального першого(того часу) збірника правових норм – Руської Правди;

2) Другий етап: період – кінець XIV ст. – перша половина XVII ст., коли регламентація земельних спорів (спірних земельно-межових відносин) відбувалася відповідно до того часного польсько-литовського законодавства. Це були відомі того часні законодавчі документи такі, як приписи Литовських статутів і законодавством Речі Посполитої;

3) Третій етап: період – друга половина XVII ст. – початок XX ст. описується, головним чином, як підвищення ролі правового регулювання

земельно-межових відносин, а також проведенням Писцевого межування (методи проведення описані в «Писцевому наказі», Валового межування (1680-1686рр.); Генерального межування, яке супроводжувалося виникненням численних межових конфліктів (найпоширеніші були за межову лінію (межу), її конфігурацію, конфігурацію самої земельної ділянки, накладання земельних ділянок, особливо в місцях місцязташування тогочасних стратегічних об'єктів та інші), а також Спеціальним межуванням.

Компетенція межових установ визначалася таєм документом, як Інструкція «Межевимъ губернскимъ канцеляріямъ и провинціальнымъ конторамъ» (дається 25 травня 1766 року). Такі межові установи виконували:

- вирішували межові спори, які виникали у процесі виконання землемірних робіт;
- приймали відповідні рішення, прийняті землемірами щодо вирішення таких спорів;
- «нотаріально» засвідчували і затверджували «межові акти» та «межові книги», а також виготовляли копії з межових актів й видавали їх землевласникам;
- розглядали скарги на землемірів.

4) Четвертий етап: період 1917–1930 рр. найхарактернішим було вирішення земельних межових спорів спеціально створеним для цього державним органом – земельно-судовим комісіям.

5) П'ятий етап: період з 1930 по 1960 рр. важливе значення в розвитку правового регулювання земельних відносин мали Конституція СРСР (1936 р.) і Конституція УРСР (1937 р.). Як відомо, у даний період земельні межові спори вирішувалися переважно в адміністративному порядку.

6) Шостий етап: період з 1960 до 1990 рр. регулювання земельних спорів, як і земельних відносин цілком відбувалося на засадах, визначених

законодавчим документом «Основи земельного законодавства Союзу РСР і союзних республік (дата створення рахується спочатку 1968 р., а потім 1990 р.). Більшість земельних спорів (як правило, межових) вирішувалися в адміністративному порядку.

7) Сьомий етап (який називаємо «новітнім») розвитку земельного законодавства, а саме з вирішення земельних спорів період з 1990 р. – до сьогодні є невід'ємний від процесу проведення сучасної земельної реформи, прийняття таких відомих законодавчо-нормативних документів, як Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р., а також цілої низки законів й інших нормативно-правових актів, прийнятих на його розвиток.

Підсумовуючи такий історичний розвиток процесу регулювання земельних спорів, на нашу думку, можна виділити для перерахованій вище етапів такі характерні ознаки, зокрема:

1. наявність спеціальних органів, наділених повноваженнями з вирішення земельних спорів. При цьому досить часто земельні межові спори вирішувалися саме ними (підкоморськими судами, Помісним наказом, державними межовими установами, земельно-судовими комісіями тощо);
2. чітко виділяються сім головних етапів еволюції земельного законодавства, а саме, присвяченого регламентації вирішення земельних спорів;

3. специфічні особливості кожного з поданих етапів становлення й розвитку земельного законодавства спричинені типовими особливостями земельного ладу відповідного періоду (часу), що забезпечувався відповідними тогочасними нормативно-правовими документами;

4. спільним також є функціонал спеціальних органів відповідного періоду, які були наділені спеціальними повноваженнями щодо вирішення земельних спорів.

Характеризуючи сучасні нормативно-правові документи, що регламентують вирішення земельних спорів хотілося б відзначити:

Конституцію України [37],

Закон України «Про державний земельний кадастр» [21],

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин» [20],

Земельний кодекс України [25],

Цивільний кодекс України [62],

Кодекс адміністративного судочинства [34],

Цивільний процесуальний кодекс України [63],

Господарський кодекс України [65],

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 року №7 «Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ» [54],

Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17 травня 2011 року №6 «Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин» [55].

Для встановлення істини у земельній справі бракує одного доказу, який би підтвердив або спростував факт належності земельної ділянки до земель населеного пункту, до якого її віднесено згідно правовстановлюючих документів. Мотивація такої необхідності є зрозумілою, адже розташування земельної ділянки, що виділялася в межах населеного пункту, за межами населеного пункту має наслідком порушення ряду норм Земельного кодексу України, зокрема статей 12, 151, 17, 84 та 85. [25] Тепер хотілося б проаналізувати головні терміни і поняття, які використовуються при процедурі вирішення земельних спорів, насамперед це саме поняття - земельні спори - це вид правовідносин, пов'язаних із розв'язанням розбіжностей, які випливають з порушення права власності та права користування земельною ділянкою, а також відводом або вилученням землі, що виникають між власниками землі та землекористувачами, іншими особами.[4] Науковцями, які досліджували проблеми вирішення чи врегулювання земельних спорів наведені найрізноманітніші наукові позиції значення-тлумачення поняття «земельний спір», на основі чого в самостійну групу спорів виокремлюються межові спори. У результаті встановлення певних відмінностей, що притаманні кожному окремому виду земельних спорів, обґрунтовується сутність такого поняття й пропонується особиста авторська позиція тлумачення категорії «спір щодо меж земельних ділянок», під якою, як правило, розуміється такий особливий вид земельно-межових відносин, головною ознакою яких є певні розбіжності суб'єктів, які виявляються у процесі зародження, розвитку, реалізації, зміни чи припинення дії земельних прав щодо меж земельних ділянок їх власників чи землекористувачів та інших суб'єктів зазначених земельних відносин.

НУБІП УКРАЇНИ

Методологічні засади вирішення земельних спорів

Земельні спори можуть вирішуватися двома способами: позасудовому та в судовому порядку.

НУБІП УКРАЇНИ

Щодо вирішення земельних спорів у судовому порядку, то згідно із статтею 124 Конституції України [37] правосуддя в нашій країні здійснюється виключно судами. До відповідних функцій судів, або привласнення таких функціональних обов'язків іншими органами або посадовими особами місцевих органів влади не мають місця. Юрисдикція судів розповсюджується на усі правові відносини, що виникають у державі й те обов'язково на земельні.

Таким чином, правосуддя поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі, в тому числі і на земельні відносини.

НУБІП УКРАЇНИ

Межові спори розглядаються у межах і відповідного встановленого порядку цивільного, господарського й адміністративного судочинства. У порядку адміністративного судочинства розглядаються спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності, а також спори за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, встановлених статтею Кодексу адміністративного судочинства України [34].

Далі у порядку цивільного судочинства розглядаються справи щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин згідно з частиною 1 статті 15 Цивільного процесуального кодексу України. [63]

НУБІП УКРАЇНИ

Загальні особливості розгляду судами загальної юрисдикції цивільних справ у галузі землеустрою розглядаються у постанові Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 № 7 «Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ» [54]

У порядку господарського судочинства розглядаються справи за зверненнями будь-яких підприємств, установ, організацій, інших юридичних осіб, враховуючи іноземців та громадян, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності, за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів, а також для вжиття передбачених Господарським процесуальним кодексом України [21] заходів, що направлені на попередження неправомірних дій, а от у випадках, передбачених законодавчими актами нашої країни, до так званого господарського суду мають право звертатися державні та інші органи, фізичні особи, що не є суб'єктами підприємницької діяльності відповідно до статті 1 Господарського процесуального кодексу. [21]

Головні особливості вирішення земельних спорів, наприклад, господарськими судами описані у правовому документі - Постанові Пленуму Вишого господарського суду України від 17.05.2011 №6 «Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин» [55].

Згідно із статтею 158 Земельного кодексу України [25] межові спори вирішуються судами, органами місцевого самоврядування (в межах об'єднаних територіальних громад, наприклад) і центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику землеустрою.

Згідно з відповідними статтями Земельного кодексу України [25] вирішення межових спорів можуть здійснювати не лише суди, а також органи місцевого самоврядування, наприклад, місцевими органами влади – представниками сільських, селищних, міських, об'єднаних територіальних громад щодо земель різного функціонального призначення у межах населених міст, а також центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері землеустрою щодо земель різного функціонального призначення за межами населених міст.

Зокрема, межові спори у межах населених пунктів вирішують органи місцевого самоврядування згідно з частиною 3 статті 158 Земельного кодексу України [25], що перебувають у власності і користуванні громадян, а також правилам додержання громадянами населеного пункту правил добросусідства, а також спори щодо розмежування меж районів у містах (наприклад місто Київ поділене на такі десять районів у місті: Голосіївський район, Дарницький район, Деснянський район, Дніпровський район, Оболонський район, Печерський район, Подільський район, Святошинський район, Солом'янський район, Шевченківський район, а також межі сіл у місті, зокрема, у Києві: села Троєщина, Жуляни, Пирогів, селище міського типу Бортничі.

Частиною 4 статті 158 Земельного кодексу України встановлено, що центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері земельних відносин, вирішує земельні спори щодо меж земельних ділянок за межами населених пунктів, та, як правило, розташування обмежень у використанні земель і земельних сервітутів [25].

У разі вирішення земельних спорів органами місцевого самоврядування або органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів, будь-яка зі сторін спору у разі незгоди із прийнятим відповідними органами рішенням, має право на його оскарження в судовому порядку.

При цьому варто знати, що відповідно статті 124 Конституції України [37] юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. При цьому, право особи на звернення до суду не може бути обмежене законом, іншими нормативно-правовими актами.

Отже, треба знати і пам'ятати, що відповідними статтями Земельного кодексу України [25] передбачено можливість врегулювання межових спорів, як вже було сказано вище, органами місцевого самоврядування чи органами виконавчої влади у галузі землевпорядкування, це не позбавляє фізичних і юридичних осіб по бажанню звертатися до суду за допомогою щодо вирішення межових спорів, адже на відміну від прийнятих рішень

органів місцевого самоврядування й органів виконавчої влади щодо межових спорів, рішення суду є остаточними та підлягають примусовому виконанню.

Земельні спори розглядаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин та органами місцевого самоврядування на підставі заяви однієї із сторін у тижневий строк з дня подання заяви. Земельні спори розглядаються за участю зацікавлених сторін, які повинні бути завчасно повідомлені про час і місце розгляду спору. У разі відсутності однієї із сторін при першому вирішенні питання і відсутності офіційної згоди на розгляд питання розгляд спору переноситься. Повторне відкладання розгляду спору може мати місце лише з поважних причин.

Якщо трапляється випадок, що відсутність однієї із сторін без достовірних але неменш поважних причин при другому розгляді справи щодо межового спору не зупиняє його розгляд та прийняття відповідного рішення.

У рішенні органу місцевого самоврядування або центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин визначається порядок його виконання. Відповідне судове рішення передається сторонам у впродовж трьох робочих днів рахуючи з дня його прийняття та у відповідності із статтею 159 Земельного кодексу України.

[25]

Усі судові сторони, які приймають активну участь щодо межового спору, зазвичай, мають повне право ознайомитися з документацією даного межового спору, виконувати з них певні виписки, приймати активну участь у розгляді межового спору, пред'являти документи та інші факти-докази, порушувати клопотання, обґрунтовувати усні та письмові тлумачення, є можливість і заперечувати проти певних не по темі клопотань та доказів іншої сторони, одержувати копію рішення щодо межових спорів, а також

оскаржувати судові рішення, у разі незгоди у відповідності до статті 160 Земельного кодексу України. [25]

Рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, органів місцевого самоврядування вступає в силу з моменту його прийняття. Оскарження зазначених рішень у суді призупиняє їх виконання. Виконання рішення щодо земельних спорів здійснюється органом, який прийняв це рішення.

Виконання рішення не звільняє порушника від відшкодування збитків або втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва внаслідок порушення земельного законодавства.

Виконання рішення щодо земельних спорів може бути призупинено або його термін може бути продовжений вищестоящим органом або судом відповідно до статті 161 Земельного кодексу України. [25]

Дуже часто можемо спостерігати, що відповідними сесіями сільських, селищних, міських або об'єднаних територіальних громад затвердженні заходи, плани-програми щодо уточнення меж адміністративно-територіальних одиниць, так, зокрема, розглянули на прикладі Гуляйпільської міської ради, де було затверджено програму встановлення (уточнення) меж населених пунктів на території Гуляйпільської міської територіальної громади на 2018-2020 роки. Паспорт програми подано в таблиці 1.2.1.

Таблиця 1.2.1.

Паспорт програми

1.	Ініціатор розроблення програми	виконавчий комітет Гуляйпільської міської ради
2.	Дата, номер і назва розпорядчого документа органу виконавчої влади про розроблення програми	Згідно з Земельним кодексом України, та Законом України «Про землеустрій»
3.	Розробник програми	відділ земельних ресурсів виконавчого комітету Гуляйпільської міської ради
4.	Співрозробники програми	управління фінансів, відділ містобудування, архітектури, розвитку інфраструктури та інвестицій виконавчого комітету Гуляйпільської міської ради
5.	Відповідальний виконавець програми	відділ земельних ресурсів та управління фінансів виконавчого комітету Гуляйпільської міської ради
6.	Учасники програми	замовником виконання заходів Програми виступає виконавчий комітет Гуляйпільської міської ради, а виконавці суб'єкти які мають право виконувати землевпорядні роботи
7.	Термін реалізації програми	2018-2020 роки
7.1.	Етапи виконання програми	в один етап на протязі трьох років
8.	Перелік місцевих бюджетів, які беруть участь у виконанні програми	бюджет об'єднаної територіальної громади Гуляйпільської міської ради
9.	Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програми, всього,	1555 тис. гривень

у тому числі:

9.1.	коштів бюджету об'єднаної територіальної громади Гуляйпільської міської ради	1555 тис. гривень
	коштів інших джерел	-

Встановлення меж населених пунктів на території Гуляйпільської міської ради встановлені відповідними проектами ще у 1992 році. Розроблялась ця документація з використанням планової основи сільськогосподарських підприємств без прив'язки меж населених пунктів до існуючої геодезичної мережі, та межі не внесені до бази державного земельного кадастру, який є основою для ведення містобудівного та інших кадастрів. Також існуючі межі не співпадають з генеральними планами населених пунктів що унеможливує ефективне використання та розпорядження цими землями, для створення сприятливого середовища розвитку населеного пункту. Фінансування заходів Програми повинно проводитись за рахунок міського бюджету у відповідності до ст. 67 Закону України «Про землеустрій». В

подальшому документація із встановлення меж населених пунктів послугує основою для проведення нормативної грошової оцінки населених пунктів. Обсяги проведення робіт по розробці проектів землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних утворень по кожному населеному пункту та необхідне фінансування приведені в таблиці

122.

Щодо встановлення мети даної програми, то метою програми є розробка проектів землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних утворень по кожному населеному пункту на території Гуляйпільської міської територіальної громади. Проекти землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних утворень розробляються для створення повноцінного

життєвого середовища та створення сприятливих умов їх територіального розвитку, забезпечення ефективного використання потенціалу території із збереженням їх природних ландшафтів та історико-культурної цінності, з урахуванням інтересів власників земельних ділянок, землекористувачів, у тому числі орендарів, і затвердженої містобудівної документації.

Щодо обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблеми, обсягів та джерел фінансування, строки та етапи виконання програми. Виконання програми передбачається за термін три роки і тому вона буде складатись з одного етапу. Обсяги виконання робіт по складанню землепорядної документації йдуть в прив'язці з термінами розробки та затвердження генеральних планів населених пунктів. Фінансування заходів по Програмі буде проводитись за рахунок коштів бюджету об'єднаної територіальної громади Гуляйпільської міської ради і орієнтовні обсяги по рокам приведено в таблиці 1.2.3.

Перелік завдань, заходів даної програми та результативні показники. При виконанні програми кінцевим показником її виконання буде розроблена та затверджена у відповідності до вимог чинного законодавства землепорядна документація, а саме проекти землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних утворень (населених пунктів в кількості 31 що входять до території Гуляйпільської міської територіальної громади). Система оцінки виконання заходів програми буде проводитись щодо кількості населених пунктів на які виготовлена та затверджена документація, та питання розрахунку з виконавцем за проведення робіт. Проведення робіт та фінансування по роках приведено в таблиці 1.2.4.

Щодо напрямів діяльності об'єднаної територіальної громади та заходи даної програми, то програма направлена на забезпечення у відповідності до закону діяльності міської ради в організації і здійснення землеустрою на місцевому рівні. При виконанні Програми, після затвердження проектів, буде внесено відомості про встановлення (зміну)

меж адміністративно-територіальних одиниць до Державного земельного кадастру. Відомості про встановлені (змнені) межі адміністративно-територіальних одиниць зазначаються у витязі з Державного земельного кадастру, який безоплатно видається міській раді. Складовою частиною проекту землеустрою щодо встановлення і зміни меж населеного пункту є перелік земельних ділянок державної власності (із зазначенням їх кадастрових номерів, місцезнаходження, площі та цільового призначення), які переходять у комунальну власність відповідної територіальної громади.

Матеріали встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних утворень послуговують в подальшому при проведенні нормативної грошової оцінки земель населених пунктів, забезпечать можливості реалізації проектно - планувальних рішень передбачених генеральними планами населених пунктів, та закріпить з прив'язкою до території визначені законом повноваження органів влади щодо розпорядження земельними ділянками.

Щодо координації та контролю за етапність виконання даної програми, то загальний контроль за ходом виконання завдань програми здійснює комісія з питань планування бюджету, фінансів та соціально-економічного розвитку та комісія з питань земельних відносин, містобудування, будівництва та охорони природи.

Таблица 1.2.2.

Перелік населених пунктів на території Гуляйпільської міської ради які потребують розробки проектів землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних утворень, та орієнтовна вартість проведення робіт тис. грн.

№ пп	Назва населеного пункту	орієнтовна площа населеного пункту по генеральному плану, га	Орієнтовна вартість проведення робіт, тис. грн.
------	-------------------------	--	---

1.	м. Гуляйполе	2550	420
2.	с. Марфопіль	132	50
3.	с. Затинцзя	39	30
4.	с. Веселе	60	30
5.	с. Зелений гай	86	35
6.	с. Червоне	152	50
7.	с. Степанівка	102	40
8.	с. Дорожнянка	120	45
9.	с. Мирне	115	45
10.	с. Чарівне	100	40
11.	с. Загірне	40	30
12.	с. Гуляйпільське	250	55
13.	с. Святопетрівка	83	35
14.	с. Зелене	69	35
15.	с. Староукраїнка	52	30
16.	с. Рівномілля	140	45
17.	с. Яблукове	43	30
18.	с. Успенівка	533	80
19.	с. Красногірське	30	30
20.	с. Нове	63	30
21.	с. Новоуспенівка	31	30
22.	с. Павлівка	40	30
23.	с. Привільне	40	30
24.	с. Рибне	57	30
25.	с. Солодке	126	40
26.	с. Новомиколаївка	154	50
27.	с. Нововасилівське	41	30
28.	с. Новогригорівка	143	45
29.	с. Новоіванівка	75	35
30.	с. Темирівка	450	50
31.	с. Обратне		
Всього по території громади		5916	1555

Таблиця 1.2.3.

Ресурсне забезпечення Програми тис. гривень

Обсяг коштів, які пропонується залучити на виконання програми	Етапи виконання програми			Усього витрат на виконання Програм и
	I етап			
	2018 рік	2019 рік	2020 рік	

Обсяг ресурсів, усього, у тому числі:	1020	230	305	1555
бюджет Гуляйпільської міської територіальної громади	1020	230	305	1555
кошти небюджетних джерел	-	-	-	-

Таблиця 1.2.4

Перелік населених пунктів на території Гуляйпільської міської ради, які потребують розробку документації із встановлення меж, та орієнтовна вартість проведення робіт по рокам тис. грн.

№ пп	Назва населеного пункту	Орієнтовна вартість проведення робіт, тис. грн		
		2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	м. Гуляйполе	420		
2	с. Марфопіль		50	
3	с. Затинштя		30	
4	с. Веселе			30
5	с. Зелений гай		35	
6	с. Червоне	50		
7	с. Степанівка		40	
8	с. Дорожнянка	45		
9	с. Мирне	45		
10	с. Чарівне	40		
11	с. Загірне	30		
12	с. Гуляйпільське	55		
13	с. Святопетрівка		35	
14	с. Зелене	35		
15	с. Староукраїнка			30
16	с. Рівнопілля	45		
17	с. Яблукове	30		
18	с. Успенівка	80		
19	с. Красногірське			30
20	с. Нове			30
21	с. Новоуспенівка			30
22	с. Павлівка			300
23	с. Привільне			30
24	с. Риб'яче			30
25	с. Солодке		40	

26	с. Новомиколаївка	50		
27	с. Нововасилівське			30
28	с. Новогригорівка	45		
29	с. Новоіванівка			35
30	с. Темирівка	50		
31	с. Обратне			
Всього по території громади		1020	230	305

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Висновки до розділу I. Вирішення межових земельних спорів – це одна з першочергових проблем, що виникає перед фізичними і юридичними особами, зокрема, це є проблемою і для судових та інших уповноважених органів. Такий процес можна пояснити недостатньою правовою врегульованістю межових спорів, зокрема, відсутністю однотипного методу вирішення таких спорів, а також деякою неузгодженістю нормативно-правових актів щодо межових спорів.

Окресленні перепони щодо захисту порушених чи оспорюваних земельних прав і законних інтересів суб'єктів, зазвичай, мають бути вирішені, враховуючи відповідні теоретичні напрацювання, обґрунтовані ретельним аналізом чинного законодавства й судової практики.

Досліджено, що етапи розвитку законодавства щодо врегулювання земельних відносин та межових спорів, започатковується з часів певних історичних звичаїв та прикмет - як єдиного джерела регламентації зазначених відносин і триває до сьогодні.

Особливими елементами земельних відносин кожного з розглянутих етапів еволюції межового права та відповідного законодавства характеризуються певною, навіть, територіальною специфікою земельного ладу відповідного періоду часу, що забезпечувався нормами відповідних нормативних актів.

РОЗДІЛ II

ОЦІНКА ПРОЦЕДУРИ ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ

2.1. Аналіз сучасного стану вирішення земельних спорів

Щодо правових позицій у земельних спорах щодо права постійного користування земельними ділянками з огляду на недосконалість земельного законодавства та його постійні зміни земельні спори характеризуються значною складністю. Такі земельні спори торкають значні інтереси сторін та у багатьох випадках є соціально значущими. Варто відзначити, що серед земельних спорів необхідно привертати увагу земельним спорам у справах щодо права постійного користування земельною ділянкою.

Так, наприклад, земельний спір щодо припинення права постійного користування земельними ділянками, зокрема: для задоволення досліджуваного земельного позову про припинення права постійного користування земельною ділянкою та встановлення не дійсним (у результаті якого може бути скасований державний акт на право постійного користування земельною ділянкою чи її частиною, необхідно мати відповідні факти-докази добровільної (самостійної) відмови відповідача від права постійного користування земельною ділянкою, в доказ цього має бути пред'явлений відповідний державний акт, або інші факти - наявні підстави, визначені статтею 143 Земельного Кодексу України [25], для примусового припинення права користування землею.

Прикладом такого земельного спору відповідно викладено Касаційним господарським судом Верховного суду України (КГС ВС) у справі № 909/108/19 за позовом Олешківської міської ради по відношенню до (ПВК) приватної виробничо-комерційної фірми про припинення права постійного користування земельною ділянкою та визнання не дійсним і скасування державного акта на право постійного користування землею. Щодо етапів та дій припинення права користування земельною ділянкою

може здійснюватися у загальному порядку з відповідних підстав наведених у статті 141 Земельного Кодексу України [25, с. 23] і відповідним порядком встановленим статтею 144 даного документу [25], причина - у зв'язку з використанням земельної ділянки з порушенням земельного законодавства.

Разом з тим статтею 143 зазначеного документу [25] визначені реальні випадки, коли примусове припинення прав на земельну ділянку здійснюється в судовому порядку [6, с.43].

Беручи до уваги досліджувану справу про земельні спори, Касаційний господарський суд Верховного суду встановив, що згідно з тлумаченням статті 143 Земельного Кодексу України [25] вбачається, що перелік підстав примусового припинення прав на земельну ділянку в судовому порядку є вичерпним.

Отже, суди попередніх інстанцій, задовольняючи позовні вимоги, дійшли передчасного висновку про припинення права постійного користування земельною ділянкою в примусовому порядку, спираючись на вказані у статті 141 ЗК України підстави, такі як відлучення нерухомого майна, що знаходиться на спірній земельній ділянці, та систематична несплата земельного податку. Встановлені відповідними судами попередніх інстанцій підстави для припинення права постійного користування земельною ділянкою в примусовому порядку перебувають поза межами підстав, визначених у статті 143 ЗК України [25], та є порушенням права відповідача на користування земельною ділянкою, набутого на законних підставах. Постанова Касаційного господарського суду Верховного суду України (дата: 20 лютого 2020 року) у справі зареєстрованій за № 909/108/19: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88149692>. [6 с 25]

За відсутності встановленого судами факту порушення права товариства щодо постійного користування спірною земельною ділянкою з боку представника Держгеокадастру й Великопетихівської селищної ради, а також встановлено відсутність земельного спору щодо права користування, з урахуванням наявних заперечень, що характеризують

процедуру оформлення земельної ділянки, а також відповідний позов товариства про визнання права постійного користування земельною ділянкою є безпідставним та не підлягає задоволенню. Товариство з обмеженою відповідальністю «Хомиченко і К» звернулося до Головного управління Держгеокадастру у Херсонській області та Великопетихівської селищної ради з позовом про визнання права постійного користування земельними ділянками для ведення товарного сільськогосподарського виробництва на території Великопетихівської селищної ради. Касаційний господарський суд Верховного суду України, розглядаючи справу № 923/364/19, зазначив, що, встановивши наявність в особи, яка звернулася з позовом, суб'єктивного матеріального права або охоронюваного законом інтересу, на захист яких подано позов, суд в'ясовує наявність чи відсутність факту порушення або оспорення і, відповідно, ухвалює рішення про захист порушеного права або відмовляє позивачеві в захисті. Водночас у цій справі судами попередніх інстанцій не встановлено порушення права Товариство з обмеженою відповідальністю «Хомиченко і К» щодо постійного користування спірною земельною ділянкою з боку Головного управління Держгеокадастру у Херсонській області й Великопетихівської селищної ради.

Відповідними положеннями частини другої статті 16 Цивільного Кодексу України [60], та згідно з пунктом «а» частини третьої статті 152 ЗК України [25, с 32] прописано, що захист прав громадян та юридичних осіб на земельні ділянки здійснюється напрямком визнання їх прав. Визнання такого права можливе у випадку виникнення земельного спору щодо його належності між особою, яка вважає право порушеним, та іншою особою, яка претендує на відповідне право. Вказаний спосіб захисту прав земельного спору може використовуватися за наявності спору про право. А, отже, за відсутності встановленого судами факту порушення права Товариство з обмеженою відповідальністю «Хомиченко і К» щодо постійного користування спірною земельною ділянкою з боку Головного

управління Держгеокадастру й Великопетихівською селищною радою та за відсутності земельного спору про право, хочі за наявності заперечень, як стосуються процедури оформлення землі, позов про визнання права постійного користування земельною ділянкою є безпідставним та не підлягає задоволенню. Постанова Касаційного господарського суду Верховного суду України від одинадцятого лютого дві тисячі двадцятого року у справі № 923/364/19: <http://revestr.court.gov.ua/Review/87711923>. [6, с.

271

Наступний приклад щодо вирішення земельних спорів таких, як правові позиції у земельних спорах за участю фермерських господарств. Під час створення та функціонування фермерських господарств визначальними є земельні правовідносини. Головною передумовою щодо державної реєстрації фермерського господарства (зі статусом юридичної особи) є набуття громадянином або кількома громадянами нашої країни, які виявили бажання створити таке фермерське господарство, права власності або користування земельною ділянкою. Земельні спори щодо земельних ділянок фермерських господарств є однією з важливих категорій земельних спорів, що вирішення Касаційним господарським судом Верховного суду України у 2020 році.

Таким чином, подано звернення засновника фермерського господарства – Войцехівського А.К., який безоплатно отримав в оренду земельні ділянки із земель державної власності для ведення фермерського господарства, про додаткове відведення земельної ділянки на позаконкурсній основі суперечить приписам чинного законодавства про що йдеться в постанові Касаційного господарського суду Верховного суду України у справі № 927/83/19, предметом судового розгляду в якій були позовні вимоги прокурора щодо визнання недійсним і скасування наказу Головного управління Держгеокадастру про затвердження документації із землеустрою та передачі земельної ділянки в оренду Войцехівському А.К. керівнику даного фермерському господарству; визнання недійсним

договору оренди відповідних сільськогосподарських земель. Касаційний господарський суд Верховного суду України, залишаючи без змін постанову апеляційного господарського суду про задоволення такого позову, зазначив, що з урахуванням вимог статей 7, 12 Закону України «Про фермерське господарство», статей 116, 118, 121, 123, 134 ЗК України право на безоплатне отримання земельної ділянки державної власності одного виду громадянин може використати один раз. Додатково земельні ділянки громадянин або фермерське господарство можуть отримати на конкурентних засадах шляхом участі на земельних аукціонах (торгах).

А отже, оскільки громадянин Войцехівський О. Анатолій Костянтинович, який є засновником досліджуваного фермерського господарства, уже скористався правом на безоплатне отримання в оренду земельних ділянок із земель державної форми власності для ведення фермерського господарства, його повторне звернення до Головного управління Держгеокадастру із заявою про вилучення земельної ділянки в оренду для ведення фермерського господарства на позаконкурсній основі суперечить приписам чинного законодавства України, що є самостійною, достатньою підставою для задоволення позову щодо визнання недійсним і

скасування наказу Головного управління Держгеокадастру про затвердження документації із землеустрою та передачі земельної ділянки в оренду фермерському господарству; визнання недійсним договору оренди землі. Постанова Касаційного господарського суду Верховного суду України від 29 січня 2020 року у справі № 927/83/19:

<http://revestr.court.gov.ua/Review/87329334>. [6, с. 54]

Як бачимо, статтею 152 ЗК України [25] прописано відповідні способи захисту прав на земельні ділянки і встановлені статтею п'ятою Господарського процесуального Кодексу (ГПК) України [17] деякі позиції - вимоги щодо ефективності способу захисту права позивача у земельному спорі про захист прав на земельну ділянку може пред'явити будь-яку позовну вимогу, яка може бути не передбачена відповідним договором

(законом), а названий суд України може захистити порушене право в заявленій сносіб, у тому числі й шляхом визнання відсутнім права, але беручи до уваги, що відповідний (встановлений) спосіб захисту прав на

земельну ділянку, обраний позивачем, відновлює (захищає) порушене право позивача або нівелює негативні для нього наслідки у зв'язку з порушенням

права, тобто є ефективним способом захисту і виключає в подальшому необхідність пред'явлення інших позовів для захисту чи відповідно відновлення порушеного права, а предметом судового розгляду була вимога

заступника керівника прокуратури Херсонської області, який звернувся до

суду з позовом в інтересах держави в особі Головного управління Держгеокадастру Херсонської області до Войухівського А.К. – власника

фермерського господарства про визнання відсутнім права постійного користування земельною ділянкою. Позов обґрунтовано з умовою, що таке

право постійного користування земельною ділянкою не було включене до складу спадщини, відповідно, така земельна ділянка не належить новому

власнику фермерського господарства, проте використовується фермерським господарством за відсутності належних правових підстав.

Верховний Суд у складі палати для розгляду справ щодо земельних

відносин та права власності КТС ВС погодився з висновками судів попередніх інстанцій щодо відсутності підстав для задоволення позову у

зв'язку з обранням прокурором неефективного способу захисту порушених прав, зазначивши про таке.

Суд касаційної інстанції погодився з висновками судів про те, що заявлена прокурором одна позовна вимога про визнання відсутнім права

постійного користування земельною ділянкою в разі її задоволення не призведе до відновлення порушеного права чи захисту інтересів держави та

забезпечення виконання юридичного обов'язку зобов'язаною стороною, не

відбудеться нівелювання негативних наслідків і в позивача не відновиться право користування чи розпорядження конкретним матеріальним благом –

земельною ділянкою. Визнання відсутнім у відповідача права користування

земельною ділянкою в цьому випадку є, по суті, встановленням обставин, які в подальшому можуть бути зазначені як підстави позову про захист свого порушеного права, що також свідчить про неефективність обраного прокурором способу захисту, оскільки він не відновлює порушеного права, а вимагає пред'явлення в подальшому іншого позову. Постанова Касаційним господарським судом Верховного суду України від 22 червня 2020 року у справі № 922/2155/18/ <http://revestr.court.gov.ua/Review/90154778>. [6, с. 57]

Таблиця 2.1.1.

Кількість рішень земельних спорів за способами вирішення за період 01.09.2020-01.06.2021рр.

№	Види земельних спорів	Позасудові вирішення	Судові вирішення
1	щодо права постійного користування земельними ділянками	132	215
2	постійного користування спірною земельною ділянкою	11	34
3	земельні спори за участю фермерських господарств	18	78
4	межові	256	386

Як видно з таблиці 2.1.1., практично половина земельних спорів вирішується місцевими органами влади – позасудовим способом, який забезпечується застосуванням юрисдикційної або неюрисдикційної форм захисту прав на землю. З аналізу матеріалів за якими складено таблицю 2.1.1. варто виділити і привернути увагу саме самозахисту як неюрисдикційній формі захисту останніх. У процесі дослідження виділено саме юрисдикційну форму захисту, яка характерна для вирішення спорів щодо меж земельних ділянок уповноваженими державою органами, а саме

Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастр) та органами місцевого самоврядування.

Враховуючи судову практику проведено аналіз процедури вирішення спорів щодо меж земельних ділянок у судовому порядку, зокрема, такій процедурі - судовому розгляду - підлягають усі спори про межі останніх і саме цей вид земельних спорів є досить неоднорідними.

Окрему увагу приділено аналізу співвідношення спорів межових зі спорами про повернення самовільно зайнятих земельних ділянок та встановлено, що у рамках категорії земельних спорів, переважна більшість належить межовим спорам (див. табл. 2.1.1.). Така ситуація спричинена тим, що нерідко самовільне зайняття земельної ділянки якраз і пов'язується з явним порушенням саме її меж. Відзначимо, що значною є питома вага межових спорів, виникаючих при відновленні меж суміжного землекористування й усунення порушень засад добросусідства, зокрема, головну роль при вирішенні такого виду спорів відіграють правовстановлюючі документи на земельні ділянки і на встановлені на місцевості - її межі. За наявності таких документів межові спори, як правило, не виникають.

Варто зазначити, що одним з різновидів межових спорів виділено спори, виникаючі в результаті перетину меж земельних ділянок, а отже зазначимо, що в більшості випадків перетин меж земельних ділянок зумовлено помилками під час виконання геодезичних вишукувань (зйомок) та інших землепорядних робіт у розрізі уточнення меж та формування таких земельних ділянок або ж неналежним веденням обліку земель.

У результаті досліджень значної кількості судових рішень щодо межових земельних спорів, варто зауважити, що для забезпечення належного їх вирішення необхідно призначити судову земельно-технічну експертизу, за результатами проведення якої з'ясовуються причини виникнення взаємного перетину меж земельних ділянок. Досліджено також розгляд у судовому порядку межових спорів, у яких присутній елемент,

притаманний адміністративно-територіальному поділу. При цьому відзначається, що спори про розмежування територій фактично є спорами про межі. Варто зазначити, що межові спори щодо меж певних територій адміністративно-територіальних одиниць виникають як результат того, що меж населеного пункту не встановлено і як наслідок – неправильне визначення органу, який уповноважений розпоряджатися земельною ділянкою при передачі її у власність або користування фізичній або юридичній особі.

2.2. Обґрунтування методів та процедури вирішення земельних

спорів

Існують такі види порядку вирішення земельних спорів: позасудовий та судовий. Земельні спори в позасудовому порядку вирішуються органами місцевого самоврядування згідно з частиною першою статті 158 Земельного кодексу України. [25] Хотілося б зазначити, що земельні спори, які підлягають вирішенню місцевими органами влади регулюються у межах території відповідної територіальної громади (у межах даної адміністративно-територіальної одиниці), а саме: щодо меж земельних ділянок, які перебувають у власності чи користуванні громадян України; також щодо встановлених обмежень у використанні земель та особливого виду обмеження – земельного сервітуту; щодо додержання громадянами об'єднаної територіальної громади правил добросусідства; спори щодо розмежування меж районів у містах.

Процедурно встановлено відповідний перелік необхідних документів та вимоги до них, зокрема, до заяви щодо вирішення земельного спору. Для вирішення земельного межового спору зацікавлена особа (або її представник за нотаріально завіреною довіреністю) має подати заяву в письмовій формі такого змісту:

- назву органу, до якого вона подається;

- ім'я сторін, які беруть участь у земельному межовому спорі, наявну адресу та контактні телефони заявника або ім'я та телефон представника заявника (якщо заява подається представником), їх місце проживання або місцезнаходження;

- повний зміст умов та обґрунтування обставин, якими заявник ґрунтує свої вимоги;

- переліком відповідних фактів-доказів, які підтверджують кожну обставину земельного спору;

- перелік документів, що додаються до заяви, зокрема, доказової бази (проекти або інші офіційні планово-картографічні матеріали щодо уточнення меж).

- Така заява візується заявником, або його представником (до заяви додається довіреність чи інший документ, що підтверджує його повноваження), із зазначенням дати її подання.

- Перелік інших документів, що додаються до заяви:
- копія паспорту (ID-картки) або іншого документу, що посвідчує особу;

- копія документу (державний акт, витяг з держмайна), що посвідчує право на земельну ділянку;

- кадастровий план земельної ділянки із відображенням зон обмежень (обтяжень) прав на земельну ділянку та наявних земельних сервітутів (за наявності, звичайно);

- порівняльний план з відображенням меж, кількісних характеристик земельної ділянки;

- копії документів, що підтверджують зміни, які відбулися у правовому режимі земельної ділянки;

- копія витягу із Реєстру речових прав на нерухоме майно;

- копії правостановлюючих документів на об'єкти нерухомого майна, в тому числі матеріалів інвентаризації;

• копії рішень органу місцевого самоврядування або судових органів щодо вирішення земельних спорів, якщо такі мали місце.

При не дотриманні вимог щодо оформлення заяви, а також якщо заява про вирішення земельного спору від імені заявника подана особою, яка не має відповідних повноважень або вирішення відповідного земельного спору не належить до повноважень органу, до якого звернулася особа підлягає поверненню заявнику.

Порядок розгляду земельних спорів органом місцевого самоврядування. Для розгляду та вирішення земельних спорів органами місцевого самоврядування створюються узгоджувальні комісії. Кількісний та персональний склад комісії затверджується рішенням ради об'єднаної територіальної громади. Земельні спори розглядаються за участю зацікавлених сторін, які завчасно повідомляються про час і місце розгляду

спору. До прийняття рішення щодо земельного спору за сторонами, які беруть участь у розгляді земельного спору, зберігається право зробити спільну заяву про припинення розгляду спору у зв'язку із примиренням.

Перед початком розгляду земельного спору, голова комісії оголошує склад комісії, роз'яснює зацікавленим сторонам їх права та обов'язки.

Обов'язково, відповідні засідання комісії по вирішенню межових спорів оформлюється протоколом, де прописується така інформація:

- рік, місяць, число і місце даного засідання;
- найменування органу, який розглядає спір, прізвище та ініціали голови та секретаря комісії;
- справа, що розглядається, імена сторін, які беруть участь у земельному спорі;
- відомості про явку на засідання сторін та членів комісії;
- відомості про роз'яснення сторонам їх прав та обов'язків;
- опис ходу проведення засідання комісії, у тому числі відомості про заявлені клопотання, основний зміст пояснень сторін;
- відомості про докази, які надаються сторонами;

- рекомендації щодо вирішення земельного спору;
- інші відомості.

Даний протокол у триденний строк підписується головою та секретарем комісії, у разі відсутності однієї із сторін при першому вирішенні питання, і відсутності офіційної згоди на розгляд питання, розгляд спору може бути перенесений. Випадок повторного відкладання розгляду спору може мати місце лише з поважних причин, про які зацікавлена сторона має письмово повідомити голову комісії із зазначенням причин неявки. Комісія, вирішуючи питання про наступне відстрочення розгляду межового спору, комісією встановлюється поважність причин, зокрема, це може бути причинами, які пов'язані з об'єктивними, непереможними, істотними труднощами, які перешкоджають зацікавленій стороні прийняти участь у спеціальному засіданні відповідної комісії з вирішення межових спорів.

Відсутність однієї із сторін без поважних причин при повторному розгляді земельного спору не зупиняє його розгляд і прийняття рішення. У разі необхідності можливим є дослідження ситуації на місці. Вирішення спорів щодо меж земельних ділянок здійснюється на підставі відомостей Державного земельного кадастру. Доказами при розгляді земельного спору є будь-які фактичні дані, на підставі яких встановлюється наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення зацікавлених сторін, та інших обставин, які мають значення для вирішення спору. У разі, якщо додані заінтересуючими особами факти є недостатніми, то комісія має право одержувати від посадових осіб органу місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій інформацію, необхідну для розгляду та вирішення земельного спору. Для надання консультацій (висновків) під час розгляду та вирішення земельного спору з питань, що потребують спеціальних знань, комісія може робити запити місцевим органам державної виконавчої влади, структурним підрозділам органу місцевого самоврядування, організаціям, які отримали відповідні дозволи (ліцензії) на

виконання робіт із землеустрою, підприємствам, установам, зацікавленим сторонам (юридичним і фізичним особам) про надання інформації, матеріалів та своїх висновків, що стосуються розгляду земельного спору, які зобов'язані у визначений законодавством термін, надати інформацію або повідомити про її відсутність.

З урахуванням протоколу комісії орган місцевого самоврядування приймає рішення по суті земельного спору, яке підписується головою місцевої ради.

Щодо строків розгляду заяви, то це має відбуватися у тижневий строк (п'ять робочих днів) з дня подачі заяви, а от рішення має бути передано заявнику у триденний строк рахуючи день його прийняття.

У разі не погодження власників землі або землекористувачів з рішенням органу місцевого самоврядування межовий земельний спір може бути вирішений у судовому порядку.

Виключно судом вирішуються земельні спори з приводу володіння, користування і розпорядження земельними ділянками, що перебувають у власності громадян і юридичних осіб, а також спори щодо розмежування територій сіл, селищ, міст, районів та областей.

Земельні спори розглядаються за участю зацікавлених сторін, які повинні бути завчасно повідомлені про час і місце розгляду спору. У разі відсутності однієї із сторін при першому вирішенні питання і відсутності офіційної згоди на розгляд питання розгляд спору переноситься. Повторне відкладання розгляду спору може мати місце лише з поважних причин.

Відсутність однієї зі сторін без поважних причин при повторному розгляді земельного спору не зупиняє його розгляд і прийняття рішення. Варто зазначити, що сторони, які беруть участь у земельному спорі, мають право знайомитися з матеріалами щодо цього спору, робити з них виписки, брати участь у розгляді земельного спору, подавати документи та інші докази, порушувати клопотання, давати усні і письмові пояснення, заперечувати проти клопотань та доказів іншої сторони, одержувати копію

рішення щодо земельного спору, і, у разі незгоди з цим рішенням, оскаржувати його.

Перелік необхідних документів – це має бути позовна заяву з доданими до неї документами, з урахуванням вимог законодавства в залежності від виду судочинства (цивільне, господарське, адміністративне).

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Висновки до розділу II.

Досліджено приклади способів розгляду земельних спорів, зокрема: щодо права постійного користування земельними ділянками, постійного користування спірною земельною ділянкою, земельних спорах за участю фермерських господарств та межових.

Встановлено, що використання конкретного способу захисту цивільного права залежить як від змісту права або мети позову (інтересу), за захистом якого звернулась особа, так і від характеру його порушення, невизнання або оспорювання. Прописані (встановлені) право чи інтерес мають бути захищені судом у спосіб, який є ефективним щодо відповідності змісту відповідного права чи інтересу, характеру його порушення, невизнання чи оспорення та спричиненим цими діями наслідкам.

За результатами аналізу різновидів земельних спорів та способів їх розв'язання можна зробити такий висновок: незважаючи на позитивні аспекти й переваги застосування за певних обставин позасудового порядку розв'язання досліджуваних спорів, на сьогодні такий спосіб дієвий але не є вирішальним та потребує суттєвого вдосконалення, а саме, варто звернути увагу на необхідність певних уточнень, як правило, на законодавчому рівні компетенції Держгеокадастру щодо вирішення земельних спорів, а також, пропозиція щодо обґрунтування доцільності законодавчого закріплення Порядку вирішення спорів щодо меж земельних ділянок цими органами, який урахував би особливості як зазначеного виду спорів, так і самої процедури їх розгляду.

НУБІП України

РОЗДІЛ III

ОБГРУНТУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ УДОСКОНАЛЕННЯ

ЗЕМЛЕВПОРЯДНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛНИХ

СПОРІВ

НУБІП України

3.1. Обґрунтування перспективних напрямів удосконалення

землевпорядного забезпечення вирішення земельних спорів

Варто відзначити, межові спори – це різновид земельних спорів, що виникає між землекористувачами або власниками земельних ділянок у наслідок похибок межі, а також певних неточностей щодо місця розташування або накладці земельних ділянок різного функціонального призначення або ж невідповідності їх розмірності- визначенні площ земельних ділянок. Зауважимо, що помилки найчастіше виникають в вимірюваннях (певних межових обмірах) при винесенні меж земельних ділянок в натурі, а можуть і виникати і в ході технологійних операцій на землі.

Як вже зазначалося, Земельний кодекс України [25] у межах даного виду (межового) земельних спорів виділяє такі види земельних межових спорів.

- 1) спори у межах населених пунктів щодо меж земельних ділянок, що перебувають у власності і користуванні громадян, та додержання громадянами правил добросусідства;
- 2) спори щодо розмежування меж районів у містах;
- 3) спори щодо меж земельних ділянок за межами населених пунктів.

Також встановлено, що найпоширенішим запитанням щодо врегулювання земельних спорів є межові спори між сусідніми землекористувачами та найчастіше - у межах населеного пункту – між присадибних ділянок.

Такі спори найчастіше бувають у результаті недотримання правил добросусідства, а також, в результаті невідповідності встановлених меж земельної ділянки межам, зафіксованим у землепорядній документації або в правостановлюючих документах. А головною характеристикою даних межових спорів є й те, що підставою їх виникнення є ті чи інші вимоги щодо меж конкретної земельної ділянки, які можуть бути висунуті суміжниками.

Зокрема, перевагу чи краще відзначити за кількістю вирішення земельних спорів переважають – вирішення в судовому порядку, але за терміном вирішення – це у двічі або , навіть, більше ніж вирішення , переважно більше половини, в позасудовому порядку, а саме, органами місцевого самоврядування вирішують земельні спори у межах населених пунктів щодо меж земельних ділянок, що перебувають у власності і користуванні громадян, та додержання громадянами правил добросусідства, а також спори щодо розмежування меж районів у містах.

Зазвичай, сторони межових спорів мають право ознайомитися з документами щодо провадження, робити з них виписки, приймати активну участь у процесі вирішення межового спору, пред'являти доказові матеріали, порушувати відповідні клопотання, надавати різноманітні пояснення – як доказова база, а також , навпаки, робити певні заперечення поданим клопотанням й доказам іншої сторони, також має право отримувати копію рішення межового спору і у випадку не погодження – подавати документи на оскарження рішення або ще інакше – вирішувати у судовому порядку.

Підвідомчість і підсудність земельних спорів судовим органам нині досить поширена, що підтверджується кількістю судових справ. Згідно з п. 2 постанови пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ», розмежування підвідомчості земельних та пов'язаних із земельними відносинами майнових спорів між судами за загальним правилом відбувається залежно від суб'єктного складу їх учасників. Так, загальним судам підвідомчі земельні спори в разі, якщо хоча б однією з осіб, які беруть

участь у справі, є громадянин. Господарськими судами вирішуються земельні спори за участю підприємств, установ, організацій, інших юридичних осіб, а також громадян, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи та в установленому порядку набули статус суб'єкта підприємницької діяльності.

Щодо обґрунтування напрямів удосконалення вирішення межових спорів, то елементом такого удосконалення може бути удосконалення цілого інституту вирішення межових спорів, зокрема, варто виділити, на нашу думку, такі напрями:

- оптимізація системи органів, що мають право займатися вирішенням земельних спорів;
- врегулювання й організація виконання землепорядної документації у напрямку запобігання виникненню межових спорів;

- раціоналізації та зведення до єдиної системи і норм процедури вирішення земельних спорів, зокрема межових;
- доцільність впровадження у судову систему загальної юрисдикції процедури проведення встановленого судочинства як початкового етапу створення спеціалізованих земельних судів;

- Також пропонуємо вирішення саме межових спорів повністю покласти на так звані земельні комісії по вирішенню земельних спорів при органах місцевого самоврядування з оновленим складом та оновленою процедурою позасудового вирішення земельних спорів;

- Застосування такої процедури як медіації - як одного з ефективних методів вирішення спорів через медіатора (не зацікавленого у спорі посередника) та, як правило, позасудовому порядку.

Також зазначимо, у це давно виділено з практичного боку, що значна кількість земельних спорів виникає у наслідок елементарного незнання власниками та землекористувачами встановлених Земельним кодексом України правил добросусідства, ну, і звичайно, інша поширена причина це відсутність правильно оформлених матеріалів (відомостей) щодо

підтвердження права власності чи користування даною земельною ділянкою.

Ще одним, менше згадуваним земельним спором є місцезнаходження межі земельної ділянки, особливо, якщо вона включає лінійні об'єкти інженерних комунікацій, меж угідь тощо, а от рішення – має бути

однозначним – тільки із залученням до вирішення такого земельного спору землевпорядної організації, що, звісно, має в своєму складі сертифікованих інженерів-землевпорядників і через виготовлення відповідної технічної

документації щодо відновлення меж земельної ділянки в натурі фактично

вирішити межовий спір у позасудовому порядку. Але у випадку, коли у

Державному фонді документації із землеустрою не має відповідних документів, на підставі яких встановлювалися межі спірної ділянки або по

суміжній земельній ділянці, коли не має змоги виявити дійсні межі, їх

встановлення здійснюється за фактичним використанням земельної ділянки

(наприклад, за лінією огорожі чи іншого об'єкта). А у випадку, коли

фактичне використання земельної ділянки не можна встановити, тоді

виділяється кожному власнику або землекористувачеві однакова за площею

частина спірної земельної ділянки. Результатом вирішення такого спору є

закріплення землевпорядною організацією встановлені межі земельної

ділянки межовими знаками встановленого зразка.

Висновки до розділу ІІІ.

Встановлено, що земельні спори можуть бути класифіковані за та такими критеріями:

- об'єктні: земельні спори, по встановленні межі індивідуальної земельної ділянки відповідного суб'єкта; а також, ті територіальні земельні спори по встановленні меж відповідних території відповідного населеного пункту, а також і держави в цілому; земельні спори між власниками земельних ділянок,

землекористувачами та іншими особами у зв'язку з неправомірним зайняттям земельної ділянки чи її частини тощо;

- суб'єктні: публічно-правові земельні спори, що в основному є територіальними, та відповідно спірними сторонами у такому процесі виступають суб'єкти владних повноважень (це насамперед, стосується розмежування меж районів у містах, територій сіл, селищ, міст, районів та областей тощо);

- за компетенцією органу, який поставлений вирішити земельний спір: межові спори, що вирішуються тільки судом (судовий спосіб) і межові спори, що вирішуються спеціально уповноваженими органами (позасудовий спосіб).

Встановлені особливості земельних межових спорів зумовлені:

- законодавчим закріпленням одного з головних правових способів індивідуалізації земельної ділянки як об'єкта земельних прав шляхом встановлення (відновлення) її меж. Наявність детальної Інструкції щодо встановлення (відновлення) меж земельних ділянок свідчить, що обидва ці способи визначення меж на місцевості є важливим етапом і слугують підґрунтям для проведення конкретних дій чи процедур з метою набуття відповідними суб'єктами земельних прав;

- регламентованою на законодавчому рівні процедурою погодження межі земельної ділянки, яка за одних обставин є однією з гарантій запобігання межових спорів, а за інших — запорукою належного вирішення спору щодо меж земельних ділянок;

- необхідністю дотримання власниками й землекористувачами суміжних земельних ділянок вимог та правил добросусідства, спрямованих на забезпечення прав на землю кожного з них, на повагу до законних прав один одного.

Інші особливості земельних межових спорів пов'язані зі специфікою їх об'єктного складу, в якості якого може бути окрема земельна ділянка чи її частина, право на неї, а також землі в межах території України й землі адміністративно-територіальних одиниць. При вирішенні спорів, об'єктом яких виступають землі як територіальна категорія, треба розрізняти спори про об'єктом яких виступають землі як територіальна категорія, треба розрізняти спори про розмежування території і спори про розмежування земель, що знаходяться в державній, комунальній або приватній власності.

ВИСНОВКИ

У магістерській кваліфікаційній роботі проаналізовано достатню кількість літературних джерел з проблеми удосконалення земельного забезпечення вирішення земельних спорів, також подано комплексне наукове бачення щодо оновлення або повноцінної розробки правових засад вирішення земельних спорів через відповідні земельпорядні заходи.

Доведено, що з юридичної точки зору межа земельної ділянки є її матеріально-правовою ознакою, що виникає у результаті здійснення уповноваженими суб'єктами процедури з її визначення й оформлення.

Встановлені головні ознаки, характерні для межових спорів, зокрема: є різновидом земельних спорів, а також можуть виникати у межах земельно-межових відносин у межах території нашої країни або однієї чи декількох земельних ділянок, її частках; учасниками межових спорів є суб'єкти усіх земельно-правових відносин, зокрема це і громадяни, і юридичні особи, об'єднані територіальні громади, держава в цілому а також органи місцевого самоврядування й органи державної влади, іноземні держави; головною ознакою межових спорів є регламентована чинним земельним законодавством процедура їх вирішення.

Елементом земельного забезпечення вирішення земельних спорів можемо вважати відповідні земельпорядні дії щодо встановлення (оновлення), уточнення меж земельної ділянки, а для підтримки виконання земельпорядних дій має бути чітко визначений Порядок вирішення земельних спорів, зокрема, межових у позасудовому порядку, яким урахувати особливості як спорів щодо меж земельних ділянок, так і самої процедури їх розгляду.

Необхідно, також, враховувати, що при вирішенні межових спорів органами місцевого самоврядування варто відзначити перераховані чинники: наявність у складі місцевих (рад об'єднаних територіальних громад) компетентних фахівців-земельпорядників і відповідних погоджувальних земельних комісій, а також врахувати достатній рівень

співпраці з територіальними органами Держгеокадастру й інформаційних
ресурсів про правовий статус оспореної земельної ділянки тощо.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ДОДАТКИ

НУБІП України

Додаток А.

АКТ

встановлення меж земельної ділянки в натурі на місцевості

Місце розташування земельної ділянки: Запорізька область,
Чернігівський р-н., Чернігівської об'єднаної територіальної громади,
с. Осичкове

Власник земельної ділянки: гр. Войцехівський Анатолій
Костянтинович.

Представник **ПП Батьківщина**, надалі **Виконавець** провів встановлення та погодження меж земельної ділянки в натурі на місцевості площею **0,1000 га**, для **будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка)**, кадастровий номер: **3222784200:04:001:0055**.

У результаті погодження меж земельної ділянки було встановлено що спірних питань і претензій з боку суміжних землекористувачів (землевласників) немає.

Межі земельної ділянки закріплені межовими знаками в кількості **4** шт.

За відповідальність збереження межових знаків і граничних ліній присутнім об'явлено.

Після узгодження меж земельної ділянки змінювати самовільно положення меж і межових знаків забороняється, відновлення меж буде виконуватись за рахунок порушника.

Власник земельної ділянки
Войцехівський

А.К.

Виконавець
Єрмейчук

П.В.

07.09.2021

р.)

Додаток Б.

ПЛАН зовнішніх меж земельної ділянки

гр. Войцехівського Анатолія Костянтиновича

Н У Б І П У к р а ї н и

Н У

Н У

Н У

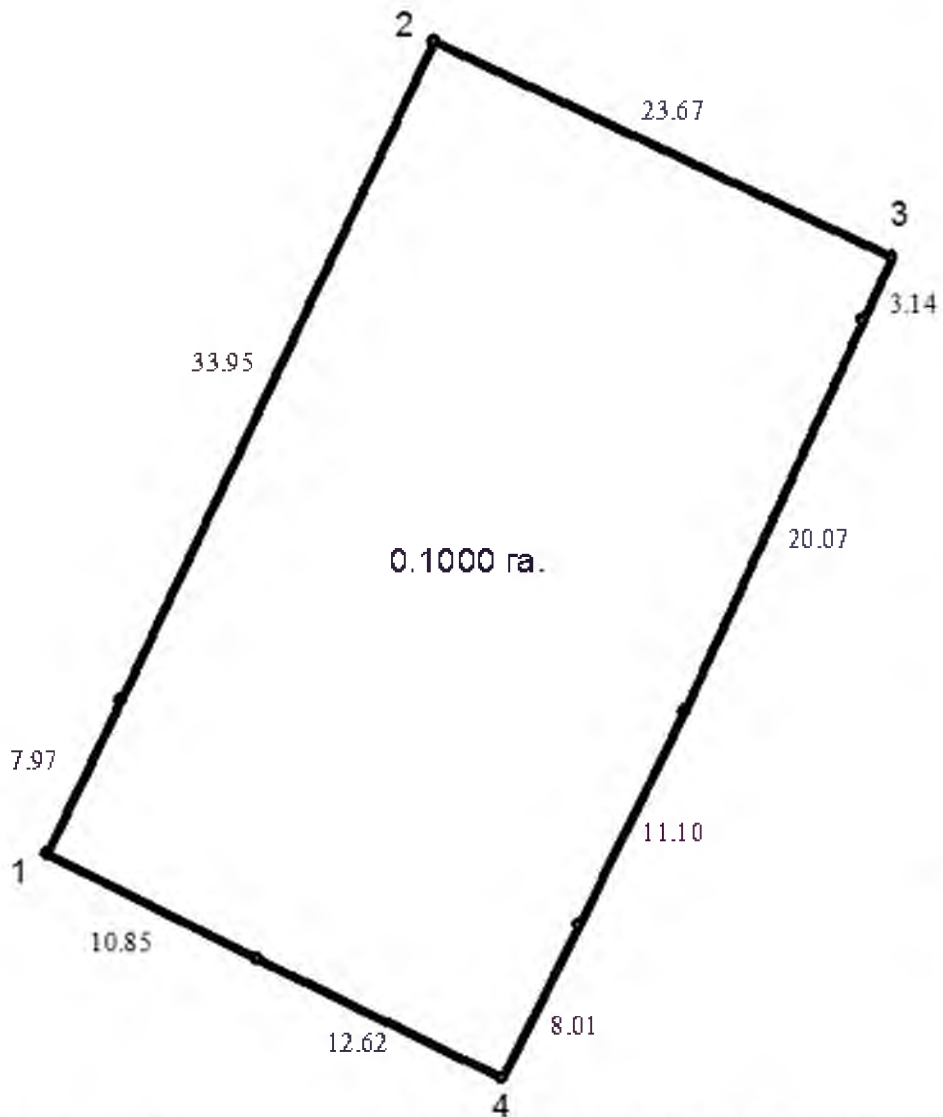
Н У

І И

І И

І И

І И

Н у б і п у к р а ї н и

Додаток В.

Уточнення межі земельного масиву, розданого 36 фізичним особам для ведення особистого селянського господарства площею по 2,0га

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Уточнення меж міста Херсон

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України